

เกร็ดความรู้เกี่ยวกับ พระราชพิธีพระศพ

☉ นำเสนอเมื่อ 14 พ.ย. 2551

เกร็ดความรู้เกี่ยวกับ พระราชพิธีพระศพ

"สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์"

๑. สางพระเศวตขึ้น-ลง ๑ ครั้ง แล้วหักพระสาบทิ้ง

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สางพระเศวตพระศพขึ้น ๑ ครั้ง ลง ๑ ครั้ง แล้วหักพระสาบวางไว้ในพาน แสดงถึงว่าเป็นการสาง (หวี) พระเศวตครั้งสุดท้าย สางพอเป็นสัญลักษณ์พอเป็นพิธี เพื่อแสดงว่าไม่ต้องการความสวยงามใดๆ อีกแล้ว เป็นเครื่องหมายว่าหมดประโยชน์ ไม่มีความจำเป็นต้องแต่งกายใดๆ อีกแล้ว และเมื่อหักสาบทิ้งไปแล้ว ก็จะเอาไปไว้ที่ไหนก็ได้ ซึ่งเหมือนกับประเพณีของประชาชนคนไทย ที่แสดงว่าจะไม่ได้ใช้สาบนั้นอีกต่อไปแล้วจึงต้องหักทิ้งไป

๒. เศวตฉัตรประกอบพิธีพระศพ

เศวตฉัตรประกอบพิธีพระศพนั้นจะแตกต่างกันไป ตามพระอิสริยยศที่แตกต่างกัน

- ฉัตร ๙ ชั้น : พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ฉัตร ๗ ชั้น : สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สมเด็จพระบรมราชกุมารี
- ฉัตร ๕ ชั้น : สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ ในส่วนพิธีพระศพของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ
: นั้นจะเรียกว่า "เบญจปฎลเศวตฉัตร"
หมายถึงฉัตรขาวที่มีเพดาน ๕ ชั้น

ขั้นตอนเมื่อเชิญพระศพมายังพระบรมมหาราชวังแล้ว จะเชิญพระศพไปประดิษฐานที่พระที่นั่งพิมานรัตยา ซึ่งอยู่ด้านหลังทิวทัศน์ที่ใต้ของพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ซึ่งพระที่นั่งองค์นี้จะเป็นนิมิตที่บรรทมของพระมหากษัตริย์ และสมเด็จพระอัครมเหสี และเจ้านายฝ่ายในชั้นสูง แต่ในระยะหลังจะใช้เป็นที่ประดิษฐานพระศพ ในการสรงนำพระศพ เมื่อสรงนำพระศพที่พระที่นั่งพิมานรัตยาแล้วจึงจะเชิญเชิญพระศพไปประดิษฐานที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท การประดิษฐานพระศพตามราชประเพณีอยู่ทางมุขด้านตะวันตก พระโกศสำหรับสมเด็จพระเจ้าฟ้าจะใช้พระโกศทองใหญ่ และใช้เครื่องสูงทองแผ่ลวด มุขด้านใต้จะเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร (พระประจำวันเกิด) ซึ่งพระพุทธรูปประจำพระชนมวารของสมเด็จพระพี่นางเธอฯ คือ พระพุทธรูปปางถวายเนตร ซึ่งเป็นปางประจำวันเกิดวันอาทิตย์ งานหลังจากนี้ต่อไปจนถึง ๑๐๐ วัน จะเป็นการพระพิธีกรรมสวดพระอภิธรรม พระพิธีกรรมจะเป็นงานที่เฉพาะงานหลวง จะสวดทั้งวันทั้งคืน มีการย้ายามทุก ๓ ชั่วโมง มีปี กลอง ประโคม ดนตรีทำนองที่เศร้าสร้อย

ในวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อม ให้พนักงานจัดเศวตฉัตรขึ้นเป็น ๗ ชั้น กางกันพระโกศ โดยอนุโลมตามโบราณราชประเพณี พระราชทานเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติยศให้ปรากฏสืบไป

๓. ประโคมย่ำยามทุก ๓ ชั่วโมง

การสวดพระพิธีธรรมพระอภิธรรม จะมีการประโคมย่ำยามทุก ๓ ชั่วโมง มีปี กลอง ประโคม ด้วยทำนองที่เศราสร้อย ตั้งแต่ ๐๖.๐๐ น. ๐๙.๐๐ น. ๑๒.๐๐ น. ไปจนถึง ๒๔.๐๐ น. เพื่อบอกเวลาว่าครบ ๓ ชั่วโมง ก็จะประโคมขึ้นหนึ่งครั้ง ส่วนการสวดพระอภิธรรมจะสวดทั้งวันทั้งคืน แต่จะมีเวลาพักเว้นระยะเป็นช่วงๆ อาจหยุดพักสัก ๑๐-๑๕ นาที ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของเจ้านายชั้นสูงขึ้นไป โดยหลักคิดก็จะไม่แตกต่างกับการจัดงานศพของประชาชนทั่วไปตามหลักพระพุทธศาสนา แต่อาจจะเพิ่มรายละเอียด ปริมาณและคุณภาพเข้ามา ขึ้นอยู่กับความพร้อมของเจ้าภาพที่จะจัดงานนอกจากนี้จะมีการบำเพ็ญพระราชกุศลเมื่อครบ ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน พิธีกรรมก็จะเหมือนกัน นั่นคือ มีการสวดมนต์ แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ สดับปกรณ์ (บังสุกุล)

๔. สมเด็จพระพี่นางเธอฯ อยู่ในลำดับพระอิสริยยศชั้น 'เจ้าฟ้า'

ภาษาที่ใช้เรียกในการประกอบพิธีพระบรมศพ พระศพ จะแตกต่างกันตามพระอิสริยยศ โดยสมเด็จพระเจ้าฟ้า จะเรียกว่า "พระศพ" ส่วนพระยศที่สูงกว่า ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สมเด็จพระบรมราชกุมารี จะเรียกว่า "พระบรมศพ" ส่วนพระราชพิธีพระราชทานเพลิงศพ ตามราชประเพณีจะสร้างพระเมรุในชวงฤดูแล้งประมาณเดือนมีนาคม เมษายน ทั้งนี้แล้วแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

๕. การแต่งฉลองพระองค์ไว้ทุกข์

การแต่งกายของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ สำหรับการไว้ทุกข์มี ๒ แบบ ฉลองพระองค์เต็มยศ และฉลองพระองค์แบบสากล แบบแรกฉลองพระองค์ไว้ทุกข์ด้วยเครื่องแบบเต็มยศ สายสะพายจักรี ติดแขนทุกข์ไตพระกรชาย และจะฉลองพระองค์เครื่องแบบเต็มยศสายสะพายจักรี ในการบำเพ็ญพระราชกุศลเมื่อครบ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน และวันออกพระเมรุ ส่วนแบบสากลฉลองพระองค์สูทสีด้า ติดแขนทุกข์ไตพระกรชาย สำหรับข้าราชการ ขุนนางชั้นผู้ใหญ่ก็แต่งกายไว้ทุกข์ตามราชประเพณีตามแต่จะมีหมายกำหนดการกำหนดแจ้งไว้ ส่วนประชาชนก็แต่งกายไว้ทุกข์แบบสุภาพตามประเพณีที่ปฏิบัติ

๖. ขบวนรถอัญเชิญพระศพเป็นแบบเรียบง่ายโดยรถโรงพยาบาล

ขบวนรถจะจัดอย่างไรก็ได้ไม่มีระเบียบแบบแผน และจะเป็นแบบเรียบง่ายที่ปฏิบัติกันมาในอดีตก็จะอัญเชิญโดยรถโรงพยาบาลเหมือนกันทุกพระองค์

๗. การปฏิบัติตนไว้ทุกข์ของประชาชน

การปฏิบัติตนของประชาชนในการเข้าไปถวายสักการะพระฉายาลักษณ์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มกราคมเป็นต้นไปนั้น เบื้องต้นประชาชนควรแต่งกายไว้ทุกข์ตามประเพณีใส่เสื้อผาสีดำหรือสีขาว การกราบพระศพจะกราบครั้งเดียวไม่แบมือ สุภาพสตรีควรนุ่งกระโปรง เพราะตามธรรมเนียมที่จะไม่นุ่งกางเกงขาในพระบรมมหาราชวัง ถ้าเป็นไปได้ก็ควรสวมรองเท้าหุ้มส้น ถ้าไม่มีก็ต้องเป็นแบบเรียบร้อย ส่วนประชาชนทั่วไปที่จะแสดงออกเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล สามารถทำได้ทุกอย่าง ทำที่ไหนก็ได้ ไม่ต้องรอให้ถึงวันที่ ๑๐ มกราคม สามารถทำได้ทันที ทั้งการตักบาตร ทำบุญ บำเพ็ญกุศล บำเพ็ญทาน ถวายสังฆทานต่างๆ บวชพระ เลี้ยงพระ นิมนต์พระมาเทศน์ ก็สามารถทำได้

๘. บรรจุพระศพลงหีบพระศพแทนพระโกศ

ตามโบราณราชประเพณีเมื่อพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ เสด็จสวรรคต จะประกอบพิธีบรรจุพระบรมศพ พระศพ ลงในพระโกศ แต่ในรัชกาลปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญพระบรมศพ และพระศพ ลงหีบพระศพ แทนใส่การใส่พระโกศ ซึ่งสามารถทำได้ตามพระราชอัธยาศัย ได้แก่ พระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ

หมายเหตุ : นายชงทอง จันทรางศุ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับพิธีพระศพ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ที่มาข้อมูล โครงการเฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

http://www.hrh84yrs.org/kw_rip/01_kw_rip.htm